

31.5.2016

NÁVRH ZPRÁVY

obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku
(2015/2013(INL))

Výbor pro právní záležitosti

Zpravodajka: Mady Delvaux

(Podnět – článek 46 jednacího řádu)

OBSAH

	Strana
NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU.....	3
PŘÍLOHA K NÁVRHU USNESENÍ: PODROBNÁ DOPORUČENÍ TÝKAJÍCÍ SE OBSAHU POŽADOVANÉHO NÁVRHU	14
VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ.....	21

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (2015/2103(INL))

Evropský parlament,

- s ohledem na článek 225 Smlouvy o fungování Evropské unie,
- s ohledem na články 46 a 52 jednacího řádu,
- s ohledem na zprávu Výboru pro právní záležitosti a stanoviska Výboru pro zaměstnanost a sociální věci, Výboru pro životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin, Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku, jakož i Výboru pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů (A8-0000/2016),

Úvod

- A. vzhledem k tomu, že od Frankensteinova monstra Mary Shelleyové po klasický mýtus o Pygmalionovi, přes příběh o pražském Golemovi až po roboty Karla Čapka, který vymyslel samotné slovo „robot“, lidé snili o stvoření myslících strojů, které měly většinou podobu androidů s lidskými rysy;
- B. vzhledem k tomu, že lidstvo nyní stojí na prahu věku, kdy se zdá, že stále složitější „roboti“, „boti“, „androidi“ a jiné projevy umělé inteligence zažehnou novou průmyslovou revoluci, kterou pravděpodobně pocítí všechny vrstvy společnosti, a proto je nesmírně důležité, aby zákonodárný orgán zvážil všechny její důsledky;
- C. vzhledem k tomu, že zatímco mezi roky 2010 až 2014 stoupal prodej robotů každý rok průměrně o 17 %, v roce 2014 prodej vzrostl o 29 %, což je historicky nejvyšší meziroční nárůst; tento skok byl způsoben zejména poptávkou výrobců automobilových dílů a elektrických resp. elektronických zařízení; vzhledem k tomu, že za poslední desetiletí se ztrojnásobil počet žádostí o patentovou ochranu robotických technologií;
- D. vzhledem k tomu, že v krátkodobém až střednědobém horizontu nese robotika a umělá inteligence příslib zvyšování efektivity a úspor, a to nejen v oblasti průmyslové výroby a obchodu, ale také v dopravě, zdravotní péči, vzdělávání, zemědělství i v jiných oblastech, a současně umožňuje, aby lidé nemuseli být vystaveni nebezpečným podmínkám, například při sanaci zamořených oblastí; vzhledem k tomu, že v dlouhodobějším výhledu existuje potenciál prakticky neomezené prosperity;
- E. vzhledem k tomu, že rozvoj robotiky a umělé inteligence může současně vést k tomu, že práci, kterou dnes vykonávají lidé, převezmou do značné míry roboti, takže vznikají obavy o budoucnost zaměstnanosti a udržitelnost systémů sociálního zabezpečení, pokud bude zachován současný daňový základ, a vzniká potenciál pro zvyšování nerovnosti v distribuci bohatství a vlivu;
- F. vzhledem k tomu, že důvodem k obavám jsou také otázky fyzické bezpečnosti, například pokud by se v kódu robota objevily chyby, a potenciální důsledky selhání

systému nebo neoprávněného proniknutí do vzájemně propojených robotů a robotických systémů v době, kdy se již používají nebo brzy začnou používat autonomnější aplikace, ať už jde o automobily a drony nebo o pečovatelské roboty a roboty používané k zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti;

- G. vzhledem k tomu, že ačkoli mnohé ze základních otázek ochrany údajů již byly předmětem obecných úvah v souvislosti s internetem a elektronickým obchodem, bude pravděpodobně potřeba se zabývat dalšími aspekty vlastnictví údajů a ochrany osobních údajů a soukromí, protože aplikace a přístroje budou komunikovat mezi sebou navzájem a s různými databázemi, aniž by do této komunikace vstupovali lidé, kteří možná ani nebudou vědět, že tato komunikace probíhá;
- H. vzhledem k tomu, že bude možná obtížné odhadovat méně nápadné důsledky pro lidskou důstojnost, kterými se nicméně budeme muset zabývat, pokud by roboti měli převzít úlohu pečovatелů a společníků, a vzhledem k tomu, že otázky lidské důstojnosti rovněž mohou vyvstat v souvislosti s „opravami“ nebo vylepšováním lidí;
- I. vzhledem k tomu, že existuje možnost, že za několik desetiletí umělá inteligence překoná lidské duševní schopnosti, takže bude hrozit, že lidé, pokud na to nebudou připraveni, ztratí kontrolu nad tím, co sami stvořili, a tedy možná i schopnost rozhodovat o vlastním osudu a přežít jako biologický druh;
- J. vzhledem k tomu, že některé státy, například USA, Japonsko, Čína a Jižní Korea, uvažují o vytvoření právní úpravy v oblasti robotiky a umělé inteligenci a učinily již určité kroky tímto směrem, a vzhledem k tomu, že některé členské státy rovněž začaly uvažovat o legislativních změnách, které by zohlednily nové způsoby uplatnění těchto technologií;
- K. vzhledem k tomu, že evropskému průmyslu by prospěl jednotný regulační přístup na evropské úrovni, který by vytvářel předvídatelné a dostatečně jasné podmínky, za nichž by podniky mohly vyvíjet aplikace a plánovat své obchodní modely na evropské úrovni, a současně by zajistil, že si EU a její členské státy zachovají kontrolu nad novými regulačními standardy a nebudou nuceny přijímat a uplatňovat standardy stanovené někým jiným, totiž třetími státy, které rovněž stojí v čele vývoje robotiky a umělé inteligence;

Obecné zásady

- L. vzhledem k tomu, že dokud si roboti nezačnou uvědomovat sami sebe, pokud by k tomu mělo vůbec kdy dojít, je třeba chápat Asimovovy zákony¹ tak, že jsou určeny konstruktérům, výrobcům a provozovatelům robotů, neboť tyto zákony nelze převést

¹ 1) Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby bylo člověku ublíženo. 2) Robot musí uposlechnout příkazů člověka, kromě případů, kdy jsou tyto příkazy v rozporu s prvním zákonem. 3) Robot musí chránit sám sebe před poškozením, kromě případů, kdy je tato ochrana v rozporu s prvním nebo druhým zákonem (viz Hra na honěnou, I. Asimov, 1943, česky 1981), a 0) Robot nesmí ublížit lidstvu nebo svou nečinností dopustit, aby mu bylo ublíženo.

do strojového kódu;

- M. vzhledem k tomu, že je nezbytné stanovit soubor pravidel, která budou upravovat zejména otázky odpovědnosti a etiky a budou v souladu s bytostně evropskými a humanistickými hodnotami, jimiž se vyznačuje příspěvek Evropy ke společnosti;
- N. vzhledem k tomu, že Evropská unie by mohla sehrát zásadní úlohu při vytváření základních etických zásad, jimiž by se měl řídit vývoj, programování a používání robotů a umělé inteligence, a při začleňování těchto zásad do evropských právních předpisů a kodexů chování s cílem utvářet technickou revoluci tak, aby sloužila lidstvu, užitek z pokročilých robotických systémů a umělé inteligence byl co nejdříve sdílen a zamezilo se potenciálním rizikům;
- O. vzhledem k tomu, že Evropa by měla zaujmout postupný, pragmatický a obezřetný přístup, pro jaký se vyslovoval Jean Monnet²;
- P. vzhledem k tomu, že s ohledem na současný stupeň rozvoje robotiky a umělé inteligence je vhodné začít s otázkami občanskoprávní odpovědnosti a zvážit, zda by nejlepším výchozím bodem nebyl přístup absolutní odpovědnosti založený na tom, kdo má nejlepší předpoklady k tomu, aby pojistil odpovědnost za škodu;

Odpovědnost

- Q. vzhledem k tomu, že díky pozoruhodnému technickému pokroku, k němuž došlo v posledním desetiletí, dokáží dnešní roboti nejen vykonávat činnosti, které bývaly výlučnou doménou člověka, nýbrž získávají také autonomní a kognitivní schopnosti, např. schopnost učit se na základě zkušeností a nezávisle se rozhodovat, díky nimž se stále více podobají subjektům, které interagují se svým okolím a jsou schopny výrazně ovlivňovat; vzhledem k tomu, že v této souvislosti se může stát jednou ze stěžejních otázek problém právní odpovědnosti v případě, že robot svou činností způsobí újmu;
- R. vzhledem k tomu, že autonomii robota lze definovat jako schopnost činit rozhodnutí a uplatňovat je vůči okolnímu světu nezávisle na kontrole či vlivu zvnějšku; vzhledem k tomu, že tato autonomie je čistě technické povahy a její stupeň závisí na tom, jak byl robot konstruován, pokud jde o komplexitu jeho interakce s prostředím;
- S. vzhledem k tomu, že čím je robot autonomnější, tím méně jej lze považovat za pouhý nástroj v rukou jiných subjektů (výrobce, vlastníků, uživatelů atd.); to ovšem znamená, že obvyklá pravidla pro odpovědnost již nejsou dostačující, takže jsou zapotřebí nová pravidla, která by řešila, jak lze stroj činit zcela či částečně odpovědným za jeho jednání či opomenutí; zvyšuje se tedy naléhavost, s níž je třeba řešit základní otázku, zda by roboti měli mít specifický právní status;

² (Viz Schumanova deklarace z roku 1950: „Evropa se nevytvoří najednou, nebo podle jednoho plánu. Uskuteční se naplňováním konkrétních cílů, vytvářejíc nejprve solidaritu de facto.“)

- T. vzhledem k tomu, že autonomie robotů nás v konečném důsledku staví před otázku jejich povahy s ohledem na stávající právní kategorie, tj. zda by roboti měli být považováni za fyzické osoby, právnické osoby, zvířata či věci, nebo zda by měla být vytvořena nová kategorie s vlastními specifickými rysy a důsledky pro práva a povinnosti, včetně odpovědnosti za škodu;
- U. vzhledem k tomu, že současný právní rámec neumožňuje, aby robot nesl sám o sobě odpovědnost za jednání nebo opomenutí, jimiž způsobí škodu třetí straně; vzhledem k tomu, že platná pravidla pro odpovědnost se vztahují na případy, kdy za jednání nebo opomenutí robota lze činit odpovědným konkrétního lidského činitele, například výrobce, vlastníka nebo uživatele, pokud tato osoba mohla předvídat škodlivé jednání robota a zabránit mu; vzhledem k tomu, že výrobci, vlastníci nebo uživatelé by mohli dále nést absolutní odpovědnost za jednání či opomenutí robota, například pokud by robot byl klasifikován jako nebezpečný předmět nebo pokud by se na něj vztahovala pravidla odpovědnosti za výrobky;
- V. vzhledem k tomu, že pokud by robot byl schopen činit samostatná rozhodnutí, tradiční pravidla pro odpovědnost by již nebylo možné použít, protože by nebylo možné určit stranu, která má poskytnout odškodnění a napravit škodu, kterou robot způsobil;
- X. vzhledem k tomu, že v oblasti smluvní odpovědnosti se jasně projevují nedostatky současné právní úpravy, neboť pokud budou stroje konstruovány tak, aby si vybíraly své smluvní partnery, vyjednávaly smluvní podmínky, uzavíraly smlouvy a rozhodovaly o tom, zda a jak je budou uplatňovat, nebude možné uplatňovat tradiční pravidla a bude nutné vytvořit pravidla nová, aktuálnější;
- Y. vzhledem k tomu, že pokud jde o mimosmluvní odpovědnost, směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985³ se vztahuje pouze na škodu způsobenou výrobními vadami robota, a to pod podmínkou, že poškozená osoba prokáže škodu, vadu a příčinnou souvislost mezi vadou a škodou (absolutní odpovědnost či odpovědnost bez zavinění);
- Z. vzhledem k tomu, že bez ohledu na oblast působnosti směrnice 85/374/EHS není platná právní úprava dostačující k tomu, aby zajistila odpovědnost za škodu způsobenou roboty nové generace, pokud by tito roboti měli schopnost adaptace a učení, která by způsobila, že by jejich jednání bylo do určité míry nepředvídatelné, neboť tito roboti by se samostatně učili na základě vlastních variabilních zkušeností a interagovali by s prostředím jedinečným, nepředvídatelným způsobem;

Obecné principy rozvoje robotiky a umělé inteligence pro civilní účely

1. vyzývá Komisi, aby navrhla jednotnou evropskou definici inteligentních autonomních robotů a jejich podkategorií, přičemž by vzala v potaz níže uvedené rysy, jimiž se inteligentní robot vyznačuje:

³ Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (Úř. věst. L 210, 7.8.1985, s. 29).

- o robot je autonomní díky sensorům a/nebo výměně dat s okolním prostředím (propojenost) a je schopen tato data analyzovat a vyměňovat;
 - o robot má schopnost samostatného učení (volitelné kritérium)
 - o robot má fyzický základ
 - o robot je schopen přizpůsobovat své jednání a činnost okolnímu prostředí;
2. domnívá se, že by měl být zaveden systém registrace pokročilých robotů, a vyzývá Komisi, aby stanovila kritéria pro klasifikaci robotů s cílem určit, kteří roboti by měli být registrováni;
 3. poukazuje na to, že řada robotických aplikací se dosud nachází v experimentální fázi; vítá, že z vnitrostátních i evropských prostředků je financováno stále více výzkumných projektů; vyzývá Komisi a členské státy, aby posílily finanční nástroje, z nichž jsou financovány výzkumné projekty v oblasti robotiky a informačních a komunikačních technologií; zdůrazňuje, že je třeba vyčlenit dostatek prostředků na řešení sociálních a etických výzev, před něž nás staví rozvoj a uplatnění nových technologií;
 4. žádá Komisi, aby podporovala výzkumné programy, jejichž součástí je mechanismus rychlého ověřování výsledků s cílem porozumět skutečným rizikům a příležitostem, které jsou spojeny s šířením těchto technologií; vyzývá Komisi, aby vyvinula veškeré úsilí o zajištění hladkého přechodu těchto technologií z výzkumu na trh;

Etické zásady

5. konstatuje, že emancipační potenciál robotiky je třeba vnímat na pozadí rizik týkajících se bezpečnosti osob, soukromí, integrity, důstojnosti, autonomie a vlastnictví údajů;
6. domnívá se, že je zapotřebí etický rámec pro vývoj, výrobu a používání robotů, který by doplnil právní doporučení obsažená v této zprávě a v acquis Unie a členských států; příkládá k tomuto usnesení návrh rámce ve formě charty spočívající v kodexu chování pro inženýry v oblasti robotiky, kodexu chování pro komise pro etiku výzkumu, které přezkoumávají robotické protokoly, a vzorové licence pro konstruktéry a uživatele;
7. zdůrazňuje, že tento etický rámec by měl vycházet ze zásad „prospěšnost“, „neškodlivosti“ a „autonomie“, dále z principů zakotvených v Listině základních práv EU, jako je lidská důstojnost a lidská práva, rovnost, spravedlnost a rovnoprávnost, zákaz diskriminace a stigmatizace, autonomie a osobní odpovědnost, informovaný souhlas, soukromí a sociální odpovědnost, a konečně ze stávajících etických postupů a norem;

Evropská agentura

8. vyzývá k vytvoření Evropské agentury pro robotiku a umělou inteligenci, která by předkládala odborné posudky týkající se technických, etických a regulačních otázek pro potřeby relevantních veřejných činitelů na vnitrostátní a unijní úrovni, kteří musí mít dostatek informací, aby mohli včas reagovat na nové příležitosti a výzvy, které přináší

rozvoj robotických technologií;

9. domnívá se, že vzhledem k velkému potenciálu robotiky a současné dynamice investic by měla být tato nová evropská agentura vybavena dostatečným rozpočtem a měla by zaměstnávat odborníky na regulaci a externí odborníky v oblasti techniky a etiky, kteří by se zabývali meziodvětvovým a mezioborovým sledováním robotických aplikací, zjišťovali osvědčené postupy a případně doporučovali regulační opatření, definovali nové zásady a řešili potenciální otázky ochrany spotřebitele a systémové výzvy; žádá Komisi a evropskou agenturu, aby každoročně podávaly Evropskému parlamentu zprávy o nejnovějším vývoji v robotice;

Práva duševního vlastnictví a předávání údajů

10. poukazuje na to, že ačkoli neexistují žádná právní ustanovení, která by se specificky týkala robotiky, lze na robotiku snadno uplatnit některé stávající právní režimy a doktríny, přičemž některým aspektům bude pravděpodobně třeba věnovat zvýšenou pozornost; vyzývá Komisi, aby navrhla vyvážený přístup k právům duševního vlastnictví uplatňovaným v oblasti hardwarových a softwarových standardů a k normám na ochranu inovací, které musí současně inovace podporovat; vyzývá Komisi, aby vypracovala kritéria pro „vlastní duševní tvorbu“ u děl, na něž lze uplatnit autorské právo a jejich autory jsou počítače a roboti;
11. vyzývá Komisi a členské státy, aby zajistily, že při vypracovávání jakékoli politiky EU v oblasti robotiky bude zaručena ochrana soukromí a údajů v souladu se zásadou nezbytnosti a proporcionality; žádá proto Komisi, aby podporovala rozvoj standardů pro koncepcie „ochrany soukromí již od návrhu“ (privacy by design) a „ochrany soukromí jako standardního nastavení“ (privacy by default) a pro informovaný souhlas a šifrování;
12. upozorňuje na to, že používání osobních údajů jako „měny“, za niž lze „nakupovat“ služby, vyvolává nové otázky, které bude třeba vyjasnit; zdůrazňuje, že používání osobních údajů jako „měny“ nesmí vést k obcházení základních principů, jimiž se řídí právo na soukromí a ochrana údajů;

Standardizace a bezpečnost

13. vyzývá Komisi, aby pokračovala ve své práci na mezinárodní harmonizaci technických norem, zejména ve spolupráci s evropskými normalizačními organizacemi a s Mezinárodní organizací pro normalizaci, s cílem zamezit tříštění jednotného trhu a reagovat na obavy spotřebitelů; žádá Komisi, aby platné evropské předpisy podrobila analýze s cílem zjistit, zda rozvoj robotiky a umělé inteligence vyžaduje jejich změny;
14. zdůrazňuje, že pro zjištění a posouzení rizik, které by roboti mohli přinášet, a jejich technického rozvoje nad rámec čistě experimentální laboratorní fáze je nutné provádět jejich testování v reálných podmínkách; v této souvislosti zdůrazňuje, že toto testování robotů v reálných podmínkách, zejména ve městech a na silnicích, je spojeno s mnoha problémy a vyžaduje účinné mechanismy monitorování; vyzývá Komisi, aby vypracovala jednotná kritéria pro všechny členské státy, která by jednotlivé členské

státy měly používat k určení oblastí, v nichž jsou pokusy s roboty povoleny;

Autonomní vozidla

15. domnívá se, že automobilový průmysl akutně potřebuje evropská a světová pravidla k zajištění přeshraničního rozvoje automatických vozidel, má-li být plně rozvinut jejich ekonomický potenciál a mají-li mít technologické trendy pozitivní účinky; zdůrazňuje, že rozříštěná regulace by bránila implementaci a snižovala evropskou konkurenceschopnost; poukazuje na to, že ačkoli rozvoj autonomních vozidel zatím naléhavě nevyžaduje změnu ustanovení mezinárodního práva soukromého o dopravních nehodách platných v EU, bylo by vhodné zjednodušit současný duální systém pro určování rozhodného práva (tento systém se opírá jednak o nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007⁴ a jednak o Haagskou úmluvu o právu použitelném pro dopravní nehody z roku 1971) s cílem zvýšit právní jistotu a omezit možnosti spekulativního výběru nepříznivější jurisdikce;

Roboti v pečovatelských službách

16. poukazuje na to, že jedním z elementárních aspektů péče o člověka je lidský kontakt; je přesvědčen, že nahrazení lidského faktoru robotem by mohlo způsobit odlidštění pečovatelských postupů;

Roboti ve zdravotní péči

17. zdůrazňuje, že pro zajištění co nejvyšší odbornosti a ochrany zdraví pacientů je důležité náležitě vzdělání a odborná příprava lékařů a ošetřovatelů; klade důraz na to, že je nutné definovat minimální odborné požadavky, které musí chirurg splňovat, aby směl používat chirurgické roboty; vyzdvihuje zvláštní význam vzdělávání uživatelů, kteří by se měli seznámit s technickými požadavky v této oblasti; upozorňuje na sílící trend samovyšetření za použití mobilního robota, který určí diagnózu a případně převezme úlohu lékaře;

Opravy a vylepšování lidského těla

18. poukazuje na značný potenciál robotiky v oblasti oprav a kompenzace poškozených orgánů a životních funkcí lidí, ale také na složité otázky týkající se zejména možnosti vylepšování lidského těla; požaduje, aby nemocnice a ostatní zdravotnická zařízení zřizovaly komise pro etiku robotiky, které by posuzovaly neobvyklé a složité etické problémy ovlivňující léčbu a péči o pacienty a pomáhaly při jejich řešení; vyzývá Komisi a členské státy, aby vypracovaly pokyny, které by napomáhaly zřizování a fungování těchto komisí;

Drony (dálkově řízené letadlové systémy)

⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. L 199, 31.7.2007, s. 40).

19. vyzdvihuje význam evropského rámce pro dálkově řízené letadlové systémy z hlediska ochrany bezpečnosti a soukromí evropských občanů a vyzývá Komisi, aby učinila patřičné kroky v návaznosti na usnesení Evropského parlamentu ze dne 29. října 2015 o bezpečném využívání dálkově řízených letadlových systémů (RPAS), obecně známých jako bezpilotní vzdušné prostředky, v oblasti civilního letectví⁵;

Prognózy v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti

20. upozorňuje na to, že podle prognózy Komise bude v Evropě v roce 2020 chybět až 825 000 odborníků na IKT a že 90 % těchto míst bude vyžadovat alespoň základní digitální dovednosti; vítá, že Komise hodlá předložit plán možného použití a revize rámce digitálních schopností a deskriptorů digitálních schopností pro studenty všech úrovní;
21. domnívá se, že pokud by mělo více mladých žen zájem o kariéru v počítačovém oboru a pokud by bylo v tomto odvětví zaměstnáno více žen, prospělo by to digitálnímu průmyslu, samotným ženám i evropské ekonomice; vyzývá Komisi a členské státy, aby zahájily iniciativy na podporu žen v oboru IKT a na rozvoj jejich elektronických dovedností;
22. vyzývá Komisi, aby začala důsledněji monitorovat trendy zaměstnanosti a zaměřila se přitom zvláště na tvorbu a zánik pracovních míst v různých oblastech či oborech s cílem zjistit, ve kterých oblastech místa vznikají a ve kterých naopak zanikají v důsledku většího používání robotů;
23. poukazuje na to, že s ohledem na dopady, které má rozvoj a používání robotiky a umělé inteligence na zaměstnanost, a tím i na udržitelnost systémů sociálního zabezpečení členských států, je třeba se zamýšlet nad tím, zda není nutné stanovit povinnost podniků hlásit, jakým podílem přispívají robotické technologie a umělá inteligence k hospodářským výsledkům společnosti pro účely zdanění a placení příspěvků na sociální zabezpečení; zastává názor, že vzhledem k potenciálním dopadům robotiky a umělé inteligence na pracovní trh je třeba začít vážně přemýšlet o stanovení všeobecného minimálního příjmu, a vyzývá členské státy, aby tak činily;

Odpovědnost

24. domnívá se, že občanskoprávní odpovědnost robotů je otázkou velkého významu, kterou je třeba řešit na úrovni EU, neboť pouze tak bude možné zajistit v celé Evropské unii stejnou úroveň transparentnosti, jednoty a právní jistoty ve prospěch spotřebitelů i podniků;
25. žádá Komisi, aby na základě článku 114 Smlouvy o fungování Evropské unie předložila návrh aktu řešícího právní otázky vývoje robotiky a umělé inteligence, který lze očekávat v příštích deseti až patnácti letech, a řídila se přitom podrobnými doporučeními uvedenými v příloze; dále žádá Komisi, aby včas předložila návrhy novel příslušných právních předpisů, jakmile technický rozvoj umožní vývoj robotů s vyšším

⁵ Přijaté texty, P8_TA(2015)0390.

stupněm autonomie, než jaký lze v současné době rozumně předpovídat;

26. domnívá se, že ať bude zvoleno jakékoli právní řešení problému odpovědnosti robotů v případech, které se netýkají škody na majetku, neměl by budoucí legislativní nástroj žádným způsobem omezovat druh nebo rozsah škody, jejíž nahrazení lze vymáhat, a neměl by ani omezit podobu náhrady, jež může být nabídnuta poškozené straně, pouze na základě toho, že škodu nezpůsobil člověk;
27. domnívá se, že budoucí legislativní nástroj by měl stanovit, že se uplatní pravidlo absolutní odpovědnosti, což znamená, že by měl být požadován pouze důkaz, že došlo ke vzniku škody a existuje příčinná souvislost mezi škodlivým jednáním robota a škodou způsobenou poškozené straně;
28. domnívá se, že jakmile by byla zjištěna strana, která nese konečnou odpovědnost, odpovědnost této strany by byla v zásadě úměrná skutečnému rozsahu příkazů daných robotovi a míře jeho autonomie, takže by platilo, že čím má robot větší schopnost učení nebo vyšší autonomii, tím nižší by měla být odpovědnost těchto stran, a čím déle trvá „výuka“ robota, tím by měla být odpovědnost jeho „učitelů“ větší; upozorňuje zejména na to, že při určování osoby, která způsobila škodlivé jednání robota, by neměly být dovednosti, které robot získá formou „výuky“, zaměňovány s dovednostmi nabytými výhradně prostřednictvím jeho schopnosti samostatného učení;
29. poukazuje na to, že složitou otázku určení odpovědnosti za škodu způsobenou roboty s vyšší mírou autonomie by bylo možné vyřešit vytvořením povinného systému pojištění, jako je tomu již dnes v případě motorových vozidel; konstatuje však, že na rozdíl od systému pojištění používaného v silničním provozu, kde se toto pojištění vztahuje na jednání a chyby lidského činitele, by mohlo pojištění v oblasti robotiky spočívat v povinnosti výrobce uzavřít pojištění na provoz autonomních robotů, které vyrábí;
30. domnívá se, že jako je tomu v případě pojištění motorových vozidel, mohl by být tento systém pojištění doplněn fondem, který by zajistil, aby bylo možné kompenzovat škodu i v případech, kdy pojistné krytí neexistuje; vyzývá odvětví pojišťovnictví, aby vytvářelo nové produkty, které by byly v souladu s pokrokem v robotice;
31. vyzývá Komisi, aby se při posuzování dopadu svého budoucího legislativního nástroje věnovala také důsledkům všech možných právních řešení uvedených níže:
 - a) vznikne povinný systém pojištění, v němž budou mít výrobci nebo vlastníci robotů povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou jejich roboty, podobně jako je tomu u pojištění motorových vozidel,
 - b) kompenzační fond nebude sloužit pouze k poskytování kompenzací za škody způsobené robotem, na něž se nevztahuje pojistné krytí – což by v každém případě byl jeho primární úkol –, ale bude také umožňovat různé finanční transakce v zájmu robota, jako jsou investice, dary nebo platby inteligentním autonomním robotům za jejich služby, přičemž tyto platby by byly převáděny do tohoto fondu;

- c) odpovědnost výrobce, programátora, vlastníka nebo uživatele bude omezena, pokud bude existovat kompenzační fond pro inteligentní autonomní roboty, do něhož by různým podílem přispívaly všechny strany, přičemž o náhradu škody na majetku by bylo možné žádat pouze v rámci omezení tohoto fondu, zatímco škody jiného typu by těmto omezením nepodléhaly;
- d) bude možné vytvořit buď všeobecný fond pro všechny inteligentní autonomní roboty, nebo naopak zvláštní fondy pro jednotlivé kategorie robotů, přičemž příspěvek do fondu by mohl být placen buď jednorázově při uvedení robota na trh, nebo pravidelně po celou dobu provozu robota;
- e) bude zavedeno individuální registrační číslo, které bude vedeno ve zvláštním unijním registru a z něhož bude patrný vztah mezi robotem a jeho fondem; toto číslo umožní komukoli, kdo interaguje s robotem, zjistit, jakou povahu má příslušný fond, jak je omezena jeho odpovědnost za škody na majetku, kdo konkrétně do fondu přispívá a jakou má funkci a další užitečné údaje;
- f) bude vytvořen zvláštní právní status robota, aby alespoň ti nejsložitější autonomní roboti měli status elektronické osoby se zvláštními právy a povinnostmi, mezi nimiž by byla i povinnost nahradit způsobenou škodu, přičemž elektronická osoba by se používala i v případech, kdy roboti činí inteligentní autonomní rozhodnutí nebo jiným způsobem samostatně interagují s třetími stranami;

Mezinárodní aspekty

- 32. poukazuje na to, že je třeba uvažovat o změnách mezinárodních dohod, jako je Vídeňská úmluva o silničním provozu a Haagská úmluva o právu použitelném pro dopravní nehody;
- 33. důrazně vybízí k mezinárodní spolupráci při vytváření regulačních standardů pod záštitou OSN;
- 34. zdůrazňuje, že na robotické aplikace by se měly vztahovat omezení a podmínky stanovené v nařízení o obchodu se zbožím dvojího užití⁶ (tj. zbožím, software a technologiemi, které lze použít jak pro civilní, tak i vojenské účely, nebo které mohou přispívat k šíření zbraní hromadného ničení);

Závěr

- 35. žádá Komisi, aby na základě článku 225 Smlouvy o fungování Evropské unie a podle podrobných doporučení uvedených v příloze předložila návrh směrnice o občanskoprávních pravidlech pro robotiku;
- 36. potvrzuje, že doporučení jsou v souladu se základními právy a zásadou subsidiarity;

⁶ Nařízení Rady (ES) č. 428/2009, kterým se zavádí režim Společenství pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití (Úř. věst. L 341, 29.5.2009, s. 1).

37. je toho názoru, že požadovaný návrh nebude mít žádné finanční dopady;
38. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení a připojená podrobná doporučení Komisi a Radě.

PŘÍLOHA K NÁVRHU USNESENÍ: PODROBNÁ DOPORUČENÍ TÝKAJÍCÍ SE OBSAHU POŽADOVANÉHO NÁVRHU

Definice a klasifikace „inteligentních robotů“

Měla by být vypracována společná evropská definice „inteligentních“ autonomních robotů, která by mohla zahrnovat i definice příslušných podkategorií a měla by zohledňovat tyto charakteristiky:

schopnost dosáhnout autonomie díky sensorům a/nebo výměně dat s okolním prostředím (propojenost) a analýze těchto dat;

schopnost učit se prostřednictvím zkušenosti a interakcí;

podoba fyzického základu robota;

schopnost přizpůsobit své jednání a činnosti okolnímu prostředí.

Registrace „inteligentních robotů“

Měl by být zaveden systém registrace pokročilých robotů založený na kritériích pro klasifikaci robotů s cílem zajišťovat dohledatelnost a usnadnit provádění dalších doporučení. Systém registrace a registr by měly být celounijní a pokrývat celý vnitřní trh. Spravovat by je měla Evropská agentura pro robotiku a umělou inteligenci.

Občanskoprávní odpovědnost

Zvolené právní řešení problému odpovědnosti robotů v případech, které se netýkají škody na majetku, by nemělo žádným způsobem omezit druh nebo rozsah škody, jejíž nahrazení lze vymáhat, a nemělo by ani omezit podobu náhrady, jež může být nabídnuta poškozené straně, pouze na základě toho, že škodu nezpůsobil člověk.

Budoucí legislativní nástroj by měl stanovit, že se uplatní pravidlo absolutní odpovědnosti za škodu způsobenou „inteligentním robotem“, přičemž by měl být požadován pouze důkaz o příčinné souvislosti mezi škodlivým jednáním robota a škodou způsobenou poškozené straně.

Měl by být rovněž zaveden systém povinného pojištění, který by mohl být založen na povinnosti výrobce pojistit autonomní roboty, které vyrábí.

Tento systém pojištění by měl být doplněn fondem, který by zajistil, aby bylo možné kompenzovat škodu v případech, kdy pojištění škodu nepokrývá.

Interoperabilita, přístup ke kódu a práva duševního vlastnictví

Měla by být zajištěna interoperabilita autonomních robotů, kteří jsou vzájemně síťově propojeni a interagují. Pro případy, kdy je třeba vyšetřit nehody a škodu způsobené „inteligentními roboty“, by měl být umožněn přístup ke zdrojovému kódu.

Je třeba vypracovat kritéria pro „duševní tvorbu“ u děl, na něž lze uplatnit autorská práva a

jejichž autory jsou počítače nebo roboti.

Zveřejňování informací o využití robotů a umělé inteligence ze strany podniků

Podniky by měly mít povinnost zveřejnit:

- počet „inteligentních robotů“, které používají;
- celkovou výši příspěvků na sociální zabezpečení, které byly uspořeny díky využití robotiky namísto lidského personálu;
- odhad absolutní výše i podílu příjmů daného podniku pocházejících z využití robotiky a umělé inteligence.

Charta robotiky

Při navrhování právních předpisů upravujících robotiku by Komise měla zohlednit zásady zakotvené v následující Chartě robotiky.

CHARTA ROBOTIKY

Navrhovaný kodex etického jednání v oblasti robotiky představuje základ pro vymezení a dodržování základních etických principů počínaje fází návrhu a rozvoje a pro dohled nad nimi.

Tento rámec musí být reflexivní povahy, aby umožňoval individuální přizpůsobení v daném konkrétním případě s cílem vyhodnotit, zda je určité jednání v dané situaci správné či nesprávné, a učinit rozhodnutí odpovídající předem stanovené hierarchii hodnot.

Tento kodex by neměl řešit všechny zásadní právní problémy v této oblasti a jeho funkce by měla být doplňková. Kodex spíše usnadní etickou kategorizaci robotiky, posílí zodpovědné úsilí o inovaci v této oblasti a odpoví na otázky, které si klade veřejnost.

Je třeba obzvláště zdůraznit výzkumné a vývojové fáze příslušné technologické dráhy (navrhování, etický přezkum, auditní kontrola atd.). Kodex by se měl zaměřit na vyřešení problému nezbytného souladu práce výzkumníků, provozovatelů, uživatelů a konstruktérů s etickými standardy a měl by také zavést postup pro nalezení způsobu, jak vyřešit příslušná etická dilemata a umožnit těmto systémům fungovat eticky odpovědným způsobem.

KODEX ETICKÉHO CHOVÁNÍ PRO INŽENÝRY ROBOTIKY

PREAMBULE

- Tento kodex chování vybízí všechny výzkumníky a projektanty, aby jednali zodpovědně a aby za všech okolností přihlíželi k tomu, že je třeba respektovat lidskou důstojnost, soukromí a bezpečnost.
- Kodex požaduje úzkou spolupráci napříč všemi obory s cílem zajistit, aby byl výzkum v oblasti robotiky v EU prováděn bezpečným, etickým a účinným způsobem.

- Kodex chování se vztahuje na všechny aktivity výzkumu a vývoje v oblasti robotiky.
- Kodex chování je dobrovolný a nabízí soubor obecných zásad a pokynů pro kroky, které mají činit všechny zainteresované strany.
- Orgány financující výzkum v oblasti robotiky, výzkumné organizace, výzkumníci a etické komise se vybízejí, aby již od počátečních fází zvažovali budoucí dopady technologií či výrobků, kterých se výzkum týká, a aby rozvíjeli kulturu odpovědnosti vůči výzvám a příležitostem, které se mohou do budoucna objevit.
- Veřejné i soukromé subjekty financující výzkum v oblasti robotiky by měly požadovat, aby s každým podaným návrhem na financování výzkumu v této oblasti bylo vypracováno a předloženo posouzení rizik. Tento kodex by měl za odpovědné osoby považovat lidské bytosti, a nikoli roboty.

Výzkumníci pracující v oblasti robotiky by se měli zavázat, že budou dodržovat nejpřísnější standardy etického a profesního jednání a uplatňovat následující zásady:

Prospěšnost: roboti by měli jednat v nejlepším zájmu lidí.

Neškodlivost: doktrína „především nepáchat škodu“, podle níž by roboti neměli způsobovat újmu lidem.

Autonomie: schopnost přijímat informovaná a nevy nucená rozhodnutí ohledně pravidel interakce s roboty.

Spravedlivost: spravedlivá distribuce přínosů spojených s robotikou a cenová dostupnost, především u robotů specializovaných na domácí a zdravotní péči.

Základní práva

Výzkum v oblasti robotiky by měl dodržovat základní práva a měl by být prováděn v zájmu dobrých životních podmínek jednotlivců i společnosti, a to při navrhování, provádění, šíření i využívání. Lidská důstojnost, jak po fyzické, tak i duševní stránce, musí být vždy respektována.

Opatrnost

Výzkumné činnosti v oblasti robotiky by měly být prováděny v souladu se zásadou předběžné opatrnosti, měly by předvídat potenciální bezpečnostní dopady svých výsledků, měly by přijímat vhodná preventivní opatření přiměřená úrovni ochrany a zároveň by měly podporovat pokrok ve prospěch společnosti i životního prostředí.

Začlenění

Inženýři v robotice zaručí transparentnost a dodržování legitimního práva na přístup k informacím ze strany všech zainteresovaných stran. Začlenění umožní účast všech zainteresovaných stran, které jsou zapojeny do výzkumných činností v robotice nebo se jich tyto činnosti týkají, v rozhodovacích procesech.

Odpovědnost

Inženýři v robotice by měli zodpovídat za sociální, environmentální a zdravotní dopady, jež může robotika přinést pro dnešní i budoucí generace.

Bezpečnost

Konstruktéři robotů by měli zohledňovat a respektovat fyzické životní podmínky, bezpečnost, zdraví a práva osob. Inženýři v robotice musí chránit lidské životní podmínky a současně dodržovat lidská práva a neprodleně oznámit faktory, které by mohly ohrozit veřejnost či životní prostředí.

Reverzibilita

Reverzibilita, která je základním předpokladem pro výkon kontroly, je klíčovým konceptem při programování robotů tak, aby jednali bezpečně a spolehlivě. Model reverzibility robotovi sděluje, které činnosti jsou reverzibilní a jak je vrátit, pokud je to možné. Schopnost odčinit poslední krok nebo sekvenci kroků uživatelům umožňuje odčinit nežádoucí činnosti a vrátit se zpět do žádoucí fáze jejich práce.

Soukromí

Právo na soukromí musí být vždy dodržováno. Inženýr v robotice by měl zajistit, aby byly soukromé informace zabezpečeny a využívány výlučně řádným způsobem. Inženýr v robotice by měl také zaručit, aby nebyli jednotlivci osobně identifikovatelní, kromě výjimečných situací a i v těchto situacích jedině s jejich jednoznačným a nesporným informovaným souhlasem. Před jakoukoli interakcí mezi člověkem a strojem by měl být požadován a získán informovaný souhlas daného člověka. Konstruktéři v robotice jako takoví zodpovídají za vyvíjení a dodržování postupů pro platný souhlas, důvěrnost, anonymitu, spravedlivé zacházení a náležitý postup. Konstruktéři vyhoví veškerým žádostem o to, aby byly příslušné údaje smazány a odstraněny ze všech souborů dat.

Maximalizace přínosů a minimalizace škod

Výzkumníci by měli usilovat o maximalizaci přínosů své práce ve všech fázích, od nápadu po šíření výsledku. Musí být zabráněno tomu, aby byla kterémukoli účastníkovi výzkumu, lidskému subjektu či účastníkovi experimentu, testu nebo studie způsobena újma. V případech, kdy jsou určitá rizika nevyhnutelnou a nedílnou součástí výzkumu, by měly být vypracovány a následně i dodržovány přísné protokoly pro vyhodnocování rizik a jejich řízení. Riziko újmy by obvykle nemělo převyšovat riziko, s nímž se setkáváme v běžném životě, což znamená, že by lidé neměli být vystaveni větším rizikům, než jakým jsou vystaveni v rámci svého běžného životního stylu, ani žádným dalším rizikům. Fungování robotického systému by se mělo vždy zakládat na podrobném postupu vyhodnocování rizik, který by se měl řídit zásadami předběžné opatrnosti a proporcionality.

KODEX PRO KOMISE PRO ETIKU VÝZKUMU

Zásady

Nezávislost

Postup přezkumu etické správnosti by měl být nezávislý na samotném výzkumu. Tato zásada zvyrazňuje potřebu vyhnout se střetům zájmů mezi výzkumníky a osobami, které posuzují etický protokol, a mezi těmito osobami a řídicími strukturami organizací.

Příslušnost

Monitorování etických aspektů by mělo být prováděno osobami s přiměřenou odbornou způsobilostí a při zohlednění toho, že členové komise by měli pokrývat dostatečně širokou škálu, a také potřeby jejich specifického odborného proškolení v etických otázkách.

Transparentnost a odpovědnost

Monitorovací proces by měl probíhat odpovědným způsobem a podléhat kontrole. Komise pro etiku výzkumu (Research and Ethics Committees, REC) musejí řádně uznávat své úkoly a musejí se nacházet na vhodném místě v rámci organizační struktury, aby byla jejich práce a postupy na zachování a přezkum standardů transparentní.

Úloha komisí pro etiku výzkumu

REC obvykle zodpovídá za: přezkum veškerého výzkumu zahrnujícího lidské účastníky a vedeného jednotlivci zaměstnanými v rámci dotčené instituce nebo touto institucí; zajištění toho, aby byl etický přezkum nezávislý, kompetentní a včasný; ochranu důstojnosti, práv a dobrých životních podmínek účastníků výzkumu; sledování bezpečnosti výzkumníků; sledování legitimních zájmů dalších zainteresovaných stran; vypracovávání informovaných stanovisek ohledně vědeckého přínosu návrhů; předkládání informovaných doporučení výzkumníkům, dospěje-li komise k závěru, že má dotčený návrh určité nedostatky.

Složení komisí pro etiku výzkumu

REC by obvykle měla: být multidisciplinární; být složena z mužů i žen; být složena s členů s rozsáhlými zkušenostmi a odbornými znalostmi v oblasti výzkumu robotiky. Mechanismus jmenování by měl zajistit, aby složení komise odráželo vhodnou rovnováhu mezi vědeckými znalostmi, filozofickým, právním či etickým zázemím a laickými postoji a aby komise zahrnovala přinejmenším jednoho člena se specializovanými znalostmi etiky, uživatele specializovaných zdravotnických, vzdělávacích nebo sociálních služeb v případech, kdy se na tyto služby zaměřuje daný výzkum, a jednotlivce se specifickými metodologickými znalostmi relevantními pro výzkum, který je předmětem přezkumu. Složení komise musí rovněž bránit střetům zájmů.

Monitorování

Všechny výzkumné organizace by měly zavést vhodné postupy monitorování způsobu, jímž je veden výzkum, který splnil etické náležitosti (získal „etické povolení“), až do jeho dokončení, a zajistit setrvalý dohled v případech, kdy plán daného výzkumu předvídá do budoucna možné změny, jimiž bude možná třeba se zabývat. Monitorování by mělo odpovídat povaze a míře rizika spojeného s daným výzkumem. Pokud se REC domnívá, že monitorovací zpráva identifikovala významné problémy týkající se etického aspektu

provádění dané studie, měla by si vyžádat plnohodnotný a podrobný souhrn výzkumu pro účely plného etického přezkumu. Domnívá-li se, že je určitá studie vedena neetickým způsobem, měla by komise zvážit zrušení povolení, jež udělila, a požadovat, aby byl tento výzkum dočasně nebo úplně zastaven.

LICENCE KONSTRUKTÉRŮ

- Měli byste zohledňovat evropské hodnoty důstojnosti, svobody a spravedlnosti, a to jak v průběhu postupu navrhování, vyvíjení a dodávání takových technologií, tak po jeho skončení, včetně potřeby nepoškodit, nezranit, neklamat a nevykořisťovat (zranitelné) uživatele.
- Měli byste do všech aspektů fungování daného robota zavést důvěryhodné systémové konstrukční principy, a to jak pro jeho hardware, tak i software, a pro veškeré zpracovávání údajů v rámci i mimo platformy pro bezpečnostní účely.
- Měli byste zavést ochranu soukromí již od návrhu, a tím zajistit, že budou soukromé informace zabezpečeny a využívány výlučně řádným způsobem.
- Měli byste začlenit jednoznačné mechanismy umožňující vypnutí, které by měly být v souladu s rozumnými konstrukčními cíli.
- Měli byste zajistit, aby robot fungoval způsobem, který je v souladu s místními, celostátními a mezinárodními etickými a právními zásadami.
- Měli byste zajistit, aby rozhodovací kroky robota umožňovaly rekonstrukci a sledovatelnost.
- Měli byste zajistit, aby byla u programování robotických systémů požadována maximální transparentnost a jednání robota bylo předvídatelné.
- Měli byste analyzovat předvídatelnost systému interakce člověka a robota, přičemž zohledníte nejistotu výkladu a činnosti a možná selhání na straně robota či člověka.
- Měli byste vypracovat nástroje na sledování, a to již ve fázi návrhu. Tyto nástroje usnadní sledování a vysvětlování robotova jednání (alespoň do určité míry) na různých úrovních: pro odborníky, provozovatele a uživatele.
- Měli byste vypracovat konstrukční a hodnotící protokoly a při vyhodnocování přínosů a rizik robotiky (včetně kognitivních, psychologických a environmentálních) se spojit s potenciálními uživateli a zainteresovanými stranami.
- Měli byste zajistit, aby byli roboti při jejich interakci s člověkem rozpoznatelní jakožto roboti.
- Měli byste chránit bezpečnost a zdraví osob, které interagují s roboty a dostávají se do styku s robotikou, vzhledem k tomu, že roboti jakožto výrobky by měli být konstruováni za využití postupů, které zajistí jejich bezpečnost a ochranu. Inženýr v robotice musí chránit životní podmínky osob a současně dodržovat lidská práva a nesmí uvést do provozu robota, aniž by předtím zajistil bezpečnost, účinnost a reverzibilitu fungování celého systému.

- Než začnete testovat robota v reálném prostředí nebo zapojíte lidské účastníky do postupů jeho navrhování a rozvoje, měli byste získat kladné stanovisko komise pro etiku výzkumu.

LICENCE UŽIVATELŮ

- Máte právo využívat roboty, aniž byste riskovali fyzickou či psychickou újmu, nebo z ní museli mít strach.
- Měli byste mít právo očekávat, že robot bude vykonávat úkoly, pro něž byl výslovně konstruován.
- Měli byste si být vědomi toho, že jakýkoli robot může mít omezené vnímání, chápání a reakce.
- Měli byste respektovat lidskou zranitelnost, a to jak fyzickou, tak psychologickou, a emoční potřeby lidských bytostí.
- Měli byste zohlednit lidské právo na ochranu soukromí, a to včetně deaktivace videomonitorů v průběhu intimních vztahů.
- Nemáte právo shromažďovat, využívat nebo zveřejňovat osobní informace bez výslovného souhlasu subjektu údajů.
- Nemáte právo využívat robota způsobem, který je v rozporu s etickými nebo právními zásadami a standardy.
- Nemáte právo pozměnit robota tak, aby mohl fungovat jako zbraň.

VYSVĚTLUJÍCÍ PROHLÁŠENÍ

Souvislosti

Podle přílohy VI jednacího řádu je Výbor pro právní záležitosti příslušný mimo jiné pro občanské a obchodní právo, právo obchodních společností, právo duševního vlastnictví a výklad a uplatňování mezinárodního práva, pokud se dotýká Evropské unie, a pro etické otázky spojené s novými technologiemi. Rozvoj robotiky a umělé inteligence vyvolává řadu právních a etických otázek, které jsou jednoznačně spojeny se všemi výše uvedenými oblastmi a které si žádají rychlou reakci na úrovni EU. Předložit jeden či více legislativních návrhů týkajících se robotiky a umělé inteligence je sice v pravomoci Komise, avšak Evropský parlament se rozhodl, že pro takový návrh připraví půdu uplatněním svých práv na základě článku 225 Smlouvy o fungování Evropské unie a článku 46 jednacího řádu.

Dne 20. ledna 2015 proto výbor JURI rozhodl, že ustaví pracovní skupinu pro právní otázky spojené s rozvojem robotiky a umělé inteligence v Evropské unii. Tato pracovní skupina měla primárně za cíl vypracovat občanskoprávní pravidla pro tuto oblast.

Pracovní skupina zahrnovala kromě členů Výboru pro právní záležitosti také členy zastupující Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku (ITRE), Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů (IMCO) a Výbor pro zaměstnanost a sociální věci (EMPL).

Pracovní skupina konzultovala s experty s velmi rozmanitým zázemím, a obdržela tak důležité příspěvky, které byly začleněny do tohoto usnesení.

Obecně

Robotika a umělá inteligence se staly jedním z předních technologických trendů našeho století. Rychlé rozšíření jejich využívání a jejich rychlý rozvoj přinášejí naší společnosti nové a náročné výzvy. Cesta z průmyslových odvětví až do prostředí občanské společnosti nás nabádá ke změně přístupu, neboť roboti a umělá inteligence budou rozšiřovat svou interakci s lidmi ve velmi rozmanitých oblastech.

Výbor JURI je přesvědčen, že rizika způsobená těmito novými interakcemi by měla být urychleně řešena s cílem zajistit, aby byl do každé fáze kontaktu mezi roboty, umělou inteligencí a lidmi zakomponován soubor základních hodnot. V rámci tohoto procesu by měl být kladen zvláštní důraz na lidskou bezpečnost, soukromí, integritu, důstojnost a autonomii.

Mezi další důležité aspekty, jimiž se toto usnesení zabývá, patří také: standardizace, práva duševního vlastnictví, vlastnictví dat, zaměstnanost a právní odpovědnost. Je klíčové, aby právní úprava zaváděla předpověditelné a dostatečně jednoznačné podmínky, které by podněcovaly evropskou inovaci v oblasti robotiky a umělé inteligence.

Právní základ a subsidiarita

Akty, které by měla přijmout Komise s cílem přizpůsobit stávající právní předpisy současnému stavu rozvoje robotů a umělé inteligence, by měly být založeny na článku 114 SFEU. V souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v čl. 5 odst. 3 této SEU jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie. V celé Unii v současnosti probíhá rozvoj robotiky. V reakci na tuto inovaci vytvářejí členské státy rozmanité vnitrostátní právní předpisy. Očekává se, že tyto rozdíly budou vytvářet překážky bránící účinnému rozvoji robotiky. Protože má tato technologie přeshraniční dopady, evropská právní úprava je nejlepší legislativní volbou.

Obecné a etické zásady

Toto usnesení stanoví obecné a také etické zásady týkající se rozvoje robotiky a umělé inteligence pro civilní využití. Máme-li úspěšně čelit tomuto vývoji, je klíčové nejprve stanovit společnou definici inteligentních autonomních robotů. Dále je třeba posílit výzkum v oblasti robotiky a IKT a podpořit šíření jejich výsledků.

Abychom dále vyřešili otázku etických zásad, připojujeme k tomuto usnesení Chartu robotiky. Tato charta spočívá v kodexu etického chování pro inženýry v oblasti robotiky, kodexu chování pro komise pro etiku výzkumu a ve vzorových licencích pro konstruktéry a uživatele. Navrhovaný rámec je plně v souladu s Listinou základních práv Evropské unie.

Usnesení také navrhuje zřídit Evropskou agenturu pro robotiku a umělou inteligenci. Tato agentura by poskytovala nezbytné technické, etické a regulační odborné zázemí ve prospěch relevantních veřejných aktérů.

Práva duševního vlastnictví, ochrana osobních údajů a vlastnictví údajů

Toto usnesení vyzývá Komisi, aby navrhla vyvážený přístup k právům duševního vlastnictví uplatňovaným v oblasti hardwarových a softwarových standardů, a normy, které by chránily inovace a současně by je podporovaly. Vyzývá navíc k vypracování kritérií pro „vlastní duševní tvorbu“ v případě děl chráněných autorským právem, která byla vytvořena počítači a roboty.

Stávající nedostatečný právní rámec upravující ochranu údajů a jejich vlastnictví představuje zdroj značného znepokojení z důvodu toku dat vzniklého z využívání robotiky a umělé inteligence, u něž se očekává, že bude masivní.

Standardizace a bezpečnost

Zvýšené využívání robotů a umělé inteligence si vyžaduje evropskou standardizaci, máme-li zabránit vzniku nesrovnalostí mezi členskými státy a fragmentaci vnitřního trhu Evropské unie.

Je navíc třeba řešit obavy spotřebitelů ohledně bezpečnosti při využívání robotů a umělé inteligence. Toto usnesení obzvláště zdůrazňuje, že pro zjištění a posouzení rizik, které by roboti mohli přinášet, je nutné provádět testování v reálných podmínkách.

Pravidla pro specifická využití robotů a umělé inteligence

Toto usnesení obsahuje ustanovení, která se mají uplatnit na specifické typy robotů. Pro autonomní vozidla, roboty využívané pro poskytování péče, lékařské roboty, „opravy“ a rozšiřování tělesných funkcí a drony by měla být přijata specifická pravidla.

Pravidla týkající se odpovědnosti

Rizika, která mohou vzniknout, jsou nerozlučně spojena s využíváním autonomních strojů v naší společnosti. Robotovo jednání potenciálně může mít občanskoprávní dopady, a to jak v rámci smluvní, tak mimosmluvní odpovědnosti. Je třeba vyjasnit odpovědnost za činy robotů a v konečném důsledku také otázku způsobilosti robotů a umělé inteligence k právním úkonům nebo jejich právního statusu s cílem zaručit transparentnost a právní jistotu pro výrobce i spotřebitele napříč Evropskou unií.

Parlament vyzývá Komisi, aby se při posuzování dopadu svých budoucích legislativních nástrojů věnovala také důsledkům všech možných právních řešení, jako jsou např. zavedení systému povinného pojištění a kompenzačního fondu.

Robotika a umělá inteligence v sociálních souvislostech

Rozvoj komunikace a interakce s roboty má potenciál hluboce ovlivnit fyzické a morální vztahy v naší společnosti. Je tomu tak obzvláště v případě robotů určených k péči o lidi, vůči nimž si obzvláště zranitelní lidé mohou vytvořit určité pocity a emoční vazbu, což může vyvolávat určité otázky týkající se lidské důstojnosti a dalších morálních hodnot.

Roboti a umělá inteligence již dnes ovlivňují oblasti vzdělávání a zaměstnání. Vzhledem k této situaci je nezbytné úzce sledovat vývojové trendy na trhu práce s cílem zabránit nežádoucím dopadům na tento trh.

Mezinárodní aspekty

Vzhledem k tomu, že k vývoji robotiky a umělé inteligence dochází na celém světě současně, je třeba zvážit možnost v případě potřeby pozměnit stávající mezinárodní dohody nebo vypracovat nové nástroje s cílem začlenit do příslušné úpravy specifické zmínky o robotice a umělé inteligenci, a případně dokonce převzít v této věci iniciativu. Mezinárodní spolupráce v této oblasti je velmi žádoucí.